

Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení

(v souvislosti s účinností
nového občanského zákoníku)

Moravskoslezský
kraj

Obsah

1. Co je náhradní rodinná péče?	2
2. Pěstounská péče na přechodnou dobu.	4
3. Jak požádat o náhradní rodinnou péči?	5
4. Jak probíhá odborné posouzení žadatelů?	6
5. Co následuje po odborném posouzení?	9
6. Jak probíhá zprostředkování NRP?	10
7. Byl jsem vybrán k dítěti – co dál?	11
8. Dohoda o výkonu pěstounské péče	12
9. Dávky pěstounské péče	14
10. Jsem zařazen v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu – co mě čeká dál?	14
11. Závěr	15
12. Slovníček pojmů a zkratky.	16

Vážení spoluobčané,

„Průvodce pro zájemce o náhradní rodinnou péči a osvojení“ (dále jen Průvodce), kterého právě držíte, přináší informace o náhradní rodinné péči a o změnách, které do problematiky náhradní rodinné péče zavedl nový občanský zákoník od 1. ledna 2014. Rodinné právo se tak stalo součástí občanského zákoníku. Zájemcům o náhradní rodinnou péči Průvodce poskytne základní informace o jednotlivých formách náhradní rodinné péče tak, aby se správně rozhodli pro jednu z nich. Stručně přibližuje postup od podání žádosti až po přijetí dítěte do rodiny.

Základním dokumentem v oblasti práv dětí je Úmluva o právech dítěte, která říká, že dětství a dítě má nárok na zvláštní péči, ochranu a pomoc. V zájmu plného a harmonického rozvoje dítěte je vyrůstat v rodinném prostředí – v atmosféře štěstí, lásky a vzájemného porozumění.

Předním hlediskem rodinného práva nadále zůstává zájem dítěte. V zájmu každého dítěte je vyrůstat v klidném a harmonickém prostředí své rodiny. Právem a povinností rodičů je výchova a péče o děti. Bohužel, ne všichni rodiče se chtějí, mohou nebo umí o své děti postarat. Nemůže-li dítě vyrůstat ve vlastní rodině, je na místě hledat optimální formu řešení jeho situace.

Před čtyřiceti lety začaly v našem kraji pilotní programy pro obnovení pěstounské péče v tehdejší Československu. Za ta dlouhá léta se z pěstounství stala v Moravskoslezském kraji tradice, která budí obdiv po celé České republice. Jen díky snaze obyvatel kraje pomáhat dětem, které nepotkalo v nejzranitelnějším období jejich života štěstí žít v rodině, se za čtrnáctiletou historii existence krajů podařilo Krajskému úřadu Moravskoslezského kraje zprostředkovat osvojení 660 dětem, v pěstounských rodinách nalezlo svůj domov díky zprostředkování 648 dětí. Z jiných krajů bylo v těchto letech v Moravskoslezském kraji umístěno 124 dětí.

Aktivita v našem kraji pokračují i v současnosti. Počátkem roku 2010 byla prostřednictvím příspěvkové organizace Centrum psychologické pomoci, p. o. zahájena kampaň Dejme dětem rodinu. Významným partnerem v kampani se stalo Statutární město Ostrava. Postupně se k informační kampani přidala jednotlivá města a neziskové organizace na území kraje.

Náš kraj se počtem dětí, kterým se podařilo najít rodinu, řadí na přední místo v České republice, přesto jich nezanedbatelný počet stále žije v ústavních zařízeních. Jde často o děti školního věku, děti se zdravotním handicapem, děti minoritního etnika, vícečlenné sourozenecké skupiny. Věřím, že i těmto dětem se postupně podaří najít tolik potřebné rodinné zázemí a věřím, že k tomu přispěje i tento nový Průvodce a osloví jejich budoucí pěstouny.

Ing. RSDr. Svatomír Recman

náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje

1. Co je náhradní rodinná péče?

Náhradní rodinná péče (dále jen „NRP“) je poskytována dětem bez rodiny nebo dětem, které nemohou být z různých důvodů vychovávány ve své vlastní rodině. V současné době jsou pouze výjimečně do NRP svěřováni skuteční sirotci, kterým oba rodiče zemřeli. V naprosté většině se jedná o tzv. sociálně osiřelé děti, které sice mají matku a otce nebo alespoň jednoho z rodičů, ale ti se o ně nechtějí nebo nemohou starat. Nejspíš neměli ani oni sami dostatečné sociální a rodinné zázemí nebo mohli selhat také kvůli vlastní nevyzrálosti, drogové závislosti, alkoholismu, mentální retardaci, závažnému onemocnění, výkonu trestu, poruchám osobnosti apod. Takoví rodiče buď své děti odložili anebo jim děti odebral soud.

Náhradní rodinná péče je tedy forma péče o děti, která dává dětem možnost vyrůstat v přírodním rodinném prostředí, jež má pozitivní vliv na psychomotorický a psychický vývoj dětí. Péče o děti v jiném výchovném prostředí, než v jejich biologické rodině se v Česku uskutečňuje v těchto právních režimech:

1. osvojení (neboli adopce),
2. svěření do péče jiné osoby,
3. pěstounská péče,
4. poručenství.

1.1 Osvojení

Osvojení znamená přijetí cizího dítěte za vlastní, což znamená, že osvojitelé se stávají novými rodiči dítěte a získávají tak všechna práva a povinnosti jako mají biologičtí rodiče.

Nový občanský zákoník se vydal cestou posílení ochrany osvojovaného dítěte a zdůraznění jeho zájmů v celém procesu osvojení. Osvojení je nově vnímáno jako forma rodičovství, nikoliv jako náhradní péče o dítě. Rozhodovací pravomoc ve věcech náhradní rodinné péče je od roku 2014 v působnosti soudů.

Problematika osvojení je upravena v § 794 – § 854 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Aktuální znění občanského zákoníku lze nalézt např. na Portálu veřejné správy <http://portal.gov.cz/portal/obcan/> nebo na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí <http://www.mpsv.cz/cs/>

1.2 Svěření do péče jiné osoby

Do péče jiné osoby (pečující osoby) může být dítě svěřeno, pokud o něj nemohou pečovat rodiče nebo poručník, nejčastěji se jedná o někoho z širší rodiny (např. prarodiče, teta, strýc). Tato osoba musí mít bydliště v ČR a poskytovat záruku řádné péče. Kromě toho musí souhlasit se samotným svěřením dítěte do péče.

Rozsah práv a povinností určí soud, většinou může pečující osoba rozhodovat o běžných

záležitostech týkajících se dítěte. Soud zároveň stanoví vyživovací povinnost biologickým rodičům.

1.3 Pěstounská péče

Pěstounská péče (dále jen „PP“) je státem finančně podporovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která má ze zákona přednost před ústavní výchovou. Aby mohlo být dítě svěřeno do péče pěstounům, není podle nové právní úpravy nutný souhlas biologického rodiče dítěte nebo nařízena ústavní výchova. Nedochozí při ní však k přijetí cizího dítěte za své jako v případě osvojení.

Děti svěřené do pěstounské péče většinou své rodiče znají a předpokládá se tedy i kontakt rodiče či jiného člena širší biologické rodiny s dítětem. S ohledem na možnosti, schopnosti a majetkové poměry je rodičům soudně stanovena vyživovací povinnost.

Práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti vůči dítěti jsou rodičům stanovena soudem. Pěstoun tak má právo zastupovat dítě v běžných věcech, v zásadních otázkách (plánované operace, výběr školy, apod.) je potřeba souhlasu zákonného zástupce nebo soudu. Dojde-li k podstatné změně poměrů nebo k neshodě mezi rodiči a pěstounem v podstatné záležitosti týkající se dítěte, může dítě, rodič nebo pěstoun navrhnout soudu změnu práv a povinností, zrušení pěstounské péče nebo jiné rozhodnutí. Dítěti v pěstounské péči zůstává původní jméno po biologických rodičích, ale je možno zažádat soud o změnu příjmení, aby bylo shodné s příjmením pěstounů.

Pěstounská péče končí nejpozději zletilostí dítěte nebo nabytím plné svéprávnosti.

Pěstounská péče může mít několik forem:

1. příbuzenská

Pěstounem se stává příbuzný dítěte, který si podává návrh k soudu. Krajský úřad v tomto případě nevyhledává dítěti pěstounskou rodinu.

2. nepříbuzenská

Pěstounem je cizí osoba, kterou k dítěti vyhledá krajský úřad. Informace o zprostředkování naleznete v kapitole 6.

3. pěstounská péče na přechodnou dobu (dále jen „PPPD“)

Pěstounská péče na přechodnou dobu je nová forma PP, specifická svou krátkodobou péčí, která trvá maximálně 1 rok. Informace týkající se PPPD naleznete v kapitole 2 a 10.

Problematika pěstounství je jednak upravena v § 958 – 970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a jednak také v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, v páté části (§ 47a – 47za). Aktuální znění obou zákonů lze nalézt např. na Portálu veřejné správy <http://portal.gov.cz/portal/obcan/>

1.4 Poručenství

Poručník je jmenován soudem, pokud dítě nemá žádného rodiče, který má a vykonává vůči svému dítěti rodičovskou zodpovědnost v plném rozsahu, tzn. rodiče dítěte zemřeli, jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti, nemají plnou svéprávnost.

Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte, má vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá vyživovací povinnost. Poručník podává soudu pravidelně jednou za rok zprávy o osobě dítěte a předkládá účty ze správy jeho jmění. Zálžitosti jiné než běžné povahy musí být ale schváleny soudem. Pokud poručník o dítě osobně pečuje, náleží mu dávky pěstounské péče jako pěstounovi (viz kapitola 9).

Poručník musí být plně svéprávný a svým způsobem života zaručovat, že je schopen funkci řádně vykonávat. Rodič může konkrétního člověka jako poručníka výslovně vyloučit či doporučit.

Problematiku poručenství upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v § 928 – 942. Aktuální změny občanského zákoníku lze nalézt např. na Portálu veřejné správy <http://portal.gov.cz/portal/obcan/>

2. Pěstounská péče na přechodnou dobu

Jedná se o relativně mladý institut náhradní rodinné péče, který přinesla novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, účinná od 1. 6. 2006, v praxi uplatňovaný od r. 2012. Přinesl změnu vnímání pěstounství, nově je vedle dlouhodobé pěstounské péče kladen důraz i na krátkodobé pěstounství. Dítě může být do PPPD svěřeno maximálně na dobu jednoho roku. Během této doby by mělo dojít k sanaci původní biologické rodiny tak, aby se do ní mohlo dítě co nejdříve vrátit, popřípadě by mělo dojít k jinému řešení poměrů dítěte. PPPD je tedy přechodným řešením situace u dětí, které by jinak musely pobývat v ústavním zařízení. Soud může svěřit dítě do PPPD na dobu, kdy rodič nemůže ze závažných důvodů dítě vychovávat (hospitalizace v nemocničním zařízení, výkon trestu), či na dobu, po jejímž uplynutí může rodič udělit souhlas s osvojením dítěte.

Do PPPD lze svěřit nezletilé dítě. Soud svěří dítě do PPPD pouze osobě v evidenci. Do evidences osob, které mohou vykonávat PPPD, se zařazují osoby, které na základě odborného posouzení mají předpoklady pro výkon takové péče o dítě, a to zejména z hlediska krátkodobosti péče o dítě včetně péče o dítě krátce po jeho narození.

Předpoklady pro výkon PPPD jsou zejména:

- Stabilní partnerský svazek a rodinná situace
- Rodičovská zkušenost, dostatečná osobnostní zralost
- Nejmladší dítě v rodině by mělo být starší 8 let

- Vhodné bytové podmínky
- Uspokojivý zdravotní stav
- Schopnosti pečovat o dítě
- Stabilní socioekonomická úroveň rodiny
- Trestní bezúhonnost
- Schopnost spolupráce s biologickou rodinou dítěte i odborníky.

Problematiku PPPD upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, v § 27a.

3. Jak požádat o náhradní rodinnou péči?

Svěření do náhradní rodinné péče musí být v zájmu dítěte. Vždy se hledá náhradní rodina pro dítě, nikdy dítě pro rodinu. Aby mohla být osobě zprostředkována NRP, musí zájemce nejdříve podat žádost o zařazení do příslušné evidence zájemců o zprostředkování jedné z forem NRP. Při zvažování, zda se stát náhradním rodičem, je nutné si uvědomit, že děti, pro které se hledá náhradní rodina, jsou mnohdy zatíženy určitým sociálním, zdravotním nebo mentálním handicapem.

Formulář žádosti o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojitelem, pěstounem, pěstounem na přechodnou dobu (dále jen „žádost“) je k dispozici na obecním úřadě obce s rozšířenou působností nebo volně přístupný na internetu (viz odkaz níže). Jedná se o obecní úřad, na kterém si lze vyřídit např. občanský či řidičský průkaz. Zde sociální pracovníci žadatelům poskytnou bližší informace o náhradní rodinné péči i pomohou s vyplněním žádosti a zajištěním příloh, které jsou součástí žádosti.

Po shromáždění všech zákonem požadovaných dokladů k podání žádosti sociální pracovníce založí žadatel vlastní spis. Spisová dokumentace musí vždy obsahovat:

- samotnou žádost,
- dotazník pro zájemce o NRP,
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu nebo o hlášení k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů,
- opis z evidence Rejstříku trestů (o ten zažádá sociální pracovníce),

- zprávu o zdravotním stavu, kterou žadatel získá od svého praktického lékaře,
- údaje o ekonomických poměrech (např. potvrzení zaměstnavatele o příjmu),
- údaje o sociálních poměrech (sociální pracovníce obecního úřadu obce s rozšířenou působností navštíví domácnost žadatele a promluví s ním o jejich záměru stát se náhradním rodičem, o představách o náhradním rodičovství a o dítěti, které by chtěli do rodiny přijmout),
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny,
- stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti,
- vyjádření subjektu, se kterým žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, pokud již má svěřeno dítě do pěstounské péče,
- písemné vyjádření žadatele k možnosti zprostředkování osvojení dítěte z ciziny (jen pokud žádá o osvojení),
- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující osvojení nebo pěstounskou péči je oprávněn zjišťovat údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí a dále, že je tento orgán oprávněn kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Žádost je nutné vyplnit úplně, tzn. vyznačit, o jakou formu NRP má žadatel zájem, vyplnit všechny osobní i kontaktní údaje dle kolonek a nakonec podepsat. Pokud žádost podávají manželé společně, musí vyplnit údaje i žádost podepsat oba.

Pro lepší celkový obraz a představu o žadatelích obsahuje spisová dokumentace i fotografie žadatelů.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností postoupí kopii kompletní spisové dokumentace žadatelů neprodleně krajskému úřadu, který vede evidenci dětí a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny nebo pěstouny na přechodnou dobu.

Krajský úřad, jakmile obdrží spisovou dokumentaci žadatelů, zahájí tzv. odborné posouzení žadatelů.

Tiskopisy pro proces zprostředkování (žádost a dotazník pro žadatele) a další užitečné informace lze rovněž nalézt na webových stránkách MPSV <http://www.mpsv.cz/cs/14502>.

4. Jak probíhá odborné posouzení žadatelů?

Krajský úřad po obdržení spisové dokumentace žadatelů provede odborné posouzení, které má několik částí:

- posouzení bezúhonnosti,
- posouzení zdravotního stavu,
- posouzení psychologické.

Odborné posouzení se týká i manžela, partnera či jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost. Pokud jsou v rodině žadatele i nezletilé děti, vztahuje se i na ně část odborného psychologického posouzení.

4.1 Posouzení bezúhonnosti

Posouzení bezúhonnosti je prvním krokem a provádí se na základě informací uvedených v opisu rejstříku trestů žadatele. Za bezúhonného se pro účely NRP považuje osoba, která nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, svobodě, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte.

4.2 Posouzení zdravotního stavu

Druhým krokem je posouzení zdravotního stavu. Toto pro účely NRP provádí lékařka krajského úřadu na základě dotazníků, které vyplnil žadatel a jeho ošetřující lékař (jsou součástí žádosti). V případě nejasností si může krajský úřad vyžádat zdravotní dokumentaci ošetřujících lékařů.

Při zdravotním posouzení lékařka hodnotí, zda zdravotní stav žadatelů z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání v dlouhodobé péči o dítě nebo ji nějakým způsobem neomezuje.

4.3 Psychologické posouzení

Poslední částí je psychologické posouzení. Toto provádí příspěvková organizace kraje, Centrum psychologické pomoci, p.o., která má s krajským úřadem k tomuto účelu uzavřenou smlouvu. Bližší informace o činnosti této organizace najdete na <http://www.cepp.cz/>

Pro účely psychologického posouzení se posuzuje osobnost žadatele, jeho psychický stav, předpoklady pro výchovu dětí, motivace, která vedla žadatele k podání žádosti. Dále se posuzují vztahy v rodině a blízkém okolí, stabilita manželského vztahu ale i etnické, náboženské, sociální a kulturní prostředí včetně ekonomických poměrů, popřípadě další skutečnosti rozhodné pro zařazení do evidence. Odborné posouzení také zahrnuje vyjádření dětí žadatele k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, jsou-li takového vyjádření schopny a posouzení jejich schopnosti přijmout dítě do rodiny.

Součástí psychologického posouzení je dále zhodnocení přípravy žadatelů k přijetí dítěte do rodiny. Účelem přípravy je poskytnout žadatelům odborné informace o specifikách NRP, umožnit žadatelům vytvořit si představu o budoucím fungování rodiny po příchodu svěřeného dítěte a v neposlední řadě získat informace o žadatelích (jejich chování, prožívání) ve vztahu k možnému přijetí dítěte.

V této souvislosti krajský úřad zajišťuje i přípravu dětí žijících v rodině žadatelů, přičemž příprava dětí se provádí přiměřeně vzhledem k jejich věku, rozumové vyspělosti a v nezbytném rozsahu.

V průběhu přípravy se žadatelé dozví např.:

- jak probíhá zprostředkování,
- jaké jsou formy NRP,
- specifika péče o dítě v NRP,
- o vývojových stádiích dětí v NRP,
- o významu udržení kontaktu s biologickou rodinou dítěte,
- o významu citové vazby,
- o prožívání dětí, apod.

Kromě toho mohou žadatelé během přípravy sdílet svá očekávání, obavy, zkušenosti či mohou navštívit dětský domov, apod.

Časový rozsah přípravy je stanoven v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. V případě žadatelů o osvojení nebo pěstounskou péči se jedná o 48 hodin, v případě žadatelů o PPPD nejméně 72 hodin. Časový rozsah přípravy žadatelů, kteří přípravu již jednou dokončili, může krajský úřad snížit.

U žadatelů, kteří mají zájem vykonávat PPPD, se navíc posuzuje schopnost pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí.

K psychologickému posouzení využívají psychologové různé metody, např. rozhovor s žadateli, psychotesty, pozorování chování žadatelů.

Obsah odborného posouzení upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, v § 27.

5. Co následuje po odborném posouzení?

Po provedení odborného posouzení krajský úřad vyhodnotí výsledky celého průběhu odborného posouzení a shromážděných podkladů a rozhodne, zda žadatele zařadí nebo nezařadí do evidence žadatelů o NRP. Pokud však krajský úřad v průběhu posuzování zjistí důvody, pro které nelze žadatele zařadit do evidence žadatelů, může žádost zamítnout i před provedením všech částí odborného posouzení, např. už po posouzení zdravotního stavu žadatele.

5.1 Z odborného posouzení vyplývají důvody pro nezařazení do evidence

Pokud krajský úřad na základě odborného posouzení zhodnotí, že žadatele do evidence nezařadí, vyzve žadatele k seznámení s podklady pro vydání rozhodnutí. Žadatel se může vyjádřit k tomu, s čím nesouhlasí, popřípadě může doložit nové skutečnosti, nahlédnout do své spisové dokumentace.

Poté krajský úřad vydá rozhodnutí, v němž jsou mimo jiné uvedeny důvody, které k zamítnutí žádosti o zařazení do evidence žadatelů vedly.

V případě, že žadatel s rozhodnutím nesouhlasí, může se do 15 dnů od převzetí rozhodnutí odvolat. Odvolání se podává na krajském úřadě, který rozhodnutí vydal. O odvolání rozhoduje MPSV.

MPSV je pro účely odvolacího řízení oprávněno provést nové odborné posouzení žadatele.

MPSV o odvolání rozhodne tak, že odvolání buď vyhoví nebo odvolání zamítne. Proti tomuto rozhodnutí se nelze dále odvolat.

5.2 Z odborného posouzení vyplývají důvody pro zařazení do evidence

Krajský úřad na základě odborného posouzení rozhodne o zařazení žadatelů do evidence žadatelů o NRP. Toto rozhodnutí nabyvá právní moci patnáctým dnem od jeho oznámení (pokud proti němu není podáno odvolání). Žadatelům je rozhodnutím také uložena povinnost

hlásit krajskému úřadu do patnácti dnů změny, které by měly vliv na zprostředkování NRP, především aktuální adresu, očekávání vlastního dítěte, rozchod s partnerem nebo zpětvzetí jejich žádosti o NRP, apod.

V tuto chvíli pro žadatele o osvojení a pěstounskou péči začíná období čekání, kdy budou vybráni jako vhodní žadatelé k dítěti. Toto období může trvat různě dlouho, protože je nutné mít na paměti, že vždy jsou vybírání vhodní žadatelé k dítěti, nikoli naopak.

6. Jak probíhá zprostředkování NRP?

Dětem vedeným v evidenci krajských úřadů vyhledává a zprostředkovává žadatele z jím vedené evidence krajský úřad včetně jejich vzájemného osobního seznámení. V případě zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině má tuto působnost Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí.

Proces zprostředkování má několik fází a podle § 19a zákona o sociálně-právní ochraně dětí spočívá:

- ve vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení,
- ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny,
- v odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny, ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.

Při zprostředkování NRP jsou porovnávány individuální potřeby a specifika dětí zjištěná při odborném posouzení s informacemi vyplývajícími z posouzení žadatelů, zejména se přihlíží k osobnostnímu nastavení, k toleranci ohledně pohlaví, věku, zdravotního stavu, počtu dětí, apod., tak, aby žadatelé byli schopni co nejlépe naplnit potřeby svěřeného dítěte a byl především naplněn zájem dítěte.

Krajský úřad vede evidenci dětí, kterým je třeba zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči. Tyto děti se zpravidla nachází v péči:

- dětského domova,
- dětského domova pro děti do 3 let věku (dětského centra),
- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,
- pěstounské péče na přechodnou dobu.

Nové pojetí rodinného práva klade důraz na naplňování práva slyšení dítěte. Pokud je dítě schopno formulovat své vlastní názory, má právo se vyjádřit ke všem záležitostem, které se ho

týkají, a to v soukromí, bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob zodpovědných za výchovu. Zákon uvádí hranici, kdy je nutné se dítěte zeptat vždy, a to věk 12 let.

Při své činnosti orgán sociálně-právní ochrany dětí bere v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a vývoji tak, aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje.

Pokud se pro dítě vedené v evidenci krajského úřadu podaří najít osoby vhodné stát se osvojiteli či pěstouny, oznámí tuto skutečnost žadatelům krajský úřad písemně – žadatelé obdrží tzv. oznámení o vhodnosti stát se osvojitelem či pěstounem.

7. Byl jsem vybrán k dítěti – co dál?

Na základě písemného oznámení krajského úřadu o vhodnosti stát se osvojitelem nebo pěstounem má žadatel právo seznámit se osobně s dítětem. Do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení o vhodnosti, může podat návrh k soudu návrh na:

- předání dítěte do péče budoucího osvojitele,
- svěřením dítěte do péče před osvojením,
- svěřením dítěte do předpěstounské péče,
- svěřením dítěte do pěstounské péče.

S vypracováním návrhu k soudu je nápomocna sociální pracovnice obecního úřadu obce s rozšířenou působností. O osvojení a pěstounské péči pak rozhoduje soud.

7.1 Rozhodnutí soudu – osvojení

Osvojitelem se může stát zletilý, bezúhonný a svéprávný člověk, jehož zdravotní stav a osobnostní vlastnosti zaručují, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Osvojitelem nesmí být příbuzný dítěte. Dítě může osvojit jeden z manželů, manželé společně, případně i jednotlivci. Osvojitelé získávají všechna práva a povinnosti, jako by byli biologickými rodiči dítěte.

Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud nařídit dohled nad úspěšností osvojení. Poradenství a služby spojené s péčí o osvojence poskytují osvojitelům mj. příslušní sociální pracovníci na úřadech obcí s rozšířenou působností.

7.2 Rozhodnutí soudu – pěstounská péče

Do pěstounské péče může být dítě svěřeno jak jednotlivci, tak manželům, jejichž bydliště je na území ČR. Pěstounem se může stát člověk, který bude schopen být dítěti dostatečnou oporou a průvodcem i v jeho dospívání, bude se umět přizpůsobit potřebám dítěte přiměřeným jeho věku.

Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat styk dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými.

Při svěřeni dítěte do pěstounské péče má pěstoun nárok na dávky pěstounské péče (viz kapitola 9).

7.3 Rozhodnutí soudu – poručenství

Pokud je dítě svěřeno do poručenské péče, stává se uvedený poručník zákonným zástupcem dítěte, k dítěti ale nemá vyživovací povinnost. Může rozhodovat o běžných záležitostech dítěte. Pokud poručník o dítě osobně pečuje, má nárok na dávky pěstounské péče (viz kapitola 9). Má povinnost jednou za rok podávat soudu zprávu o vývoji dítěte a hospodaření se jměním dítěte.

7.4 Rozhodnutí soudu – svěřeni do péče jiné osoby

Se svěřením dítěte do péče jiné osoby musí osoba, které má být svěřeno, s tímto souhlasit. Zároveň musí poskytovat záruku, že se o dítě dokáže postarat. Osoba, která má takto svěřeno dítě, nemá nárok na dávky pěstounské péče.

8. Dohoda o výkonu pěstounské péče

Povinnost uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče se vztahuje na pěstouna, poručníka (po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče) a pěstouna na přechodnou dobu (po nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu).

Dohoda se uzavírá s obecním úřadem obce s rozšířenou působností místně příslušným dle bydliště pěstouna. Pokud tento úřad sám dohodu neuzavře, pak navrhne pěstounovi uzavření dohody s doprovázejícím subjektem neboli s pověřenou osobou k výkonu sociálně-právní ochrany dětí - k uzavírání dohod, případně projeví souhlas s návrhem pěstouna, poručníka, či pěstouna na přechodnou dobu (seznam osob s oprávněním uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče lze nalézt na <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/kontakty-13101/#pp>).

Pokud nebude dohoda o výkonu pěstounské péče uzavřena do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřeni prvního dítěte do náhradní rodinné péče, obecní úřad obce s rozšířenou působností upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností svým rozhodnutím.

Pěstoun uzavírá jedinou dohodu o výkonu pěstounské péče bez ohledu na počet svěřených dětí. Jsou-li oba manželé pěstouny, společně uzavírají jedinou dohodu o výkonu pěstounské péče.

Doprovázení se uskutečňuje přímo v domácím prostředí rodiny a zahrnuje pravidelné osobní konzultace pracovníka, který s rodinou a jejími členy spolupracuje dlouhodobě (tzv. klíčový pracovník rodiny) tak, aby nebyly opomenuty potřeby žádného člena rodiny. Klíčový pracovník je s dětmi, pěstouny v úzkém kontaktu a odborně je provází při výchově přijatých dětí, pomáhá i při řešení problémů u vlastních dětí, pokud si to rodiče přejí. Společně naplňují individuální plán ochrany přijatého dítěte, který přináší informace o tom, v čem dítě potřebuje podporu a pomoc, a jak mu ji mohou pěstouni nejlépe poskytnout.

Účelem dohody o výkonu pěstounské péče je zajištění pomoci pěstounům a dalším osobám pečujícím o děti na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Tyto dohody přinesly do pěstounských rodin častější návštěvy doprovázejících pracovníků a také nabídku odborných a odlehčovacích služeb. V dohodách je vymezen okruh práv a povinností při výkonu pěstounské péče.

Z hlediska práv má pěstoun:

- právo na poskytnutí pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě - tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče po dobu, kdy je pěstoun uznán dočasně práce neschopným nebo při ošetřování osoby blízké, při narození dítěte, při vyřizování nezbytných osobních záležitostí, při úmrtí osoby blízké,
- právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců,
- právo na zajištění bezplatného vzdělávání v oblasti NRP,
- právo na pomoc při plnění povinností pěstouna,
- právo na pomoc při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem,
- právo na zajištění asistence při styku s biologickou rodinou.

Pokud jde o povinnosti – pěstoun má povinnost:

- vzdělávat se v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích,
- umožnit sledování dohody o výkonu pěstounské péče,
- spolupracovat se sociální pracovníci dítěte,
- umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, a to v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte a soudním rozhodnutím.

Zákonem je dále stanoveno, jak dlouho může dohoda o výkonu pěstounské péče trvat a za jakých podmínek, povinnosti i práva účastníků dohody o výkonu pěstounské péče, výčet výpo-

vědních důvodů zúčastněných stran (pěstoun může dohodu vypovědět kdykoliv a bez udání důvodu) a podmínky pro nárok na státní příspěvek pro „doprovázející subjekt“.

Uzavření dohody o výkonu pěstounské péče upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

9. Dávky pěstounské péče

Za svou péči jsou pěstouni státem finančně odměňováni dávkami pěstounské péče.

Okruh dávek pěstounské péče tvoří:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- odměna pěstouna,
- příspěvek při převzetí dítěte,
- příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Dávky pěstounské péče jsou upraveny v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, vyplácí a rozhoduje o nich krajská pobočka Úřadu práce ČR. Žádost o dávky se podává na místně příslušném kontaktním pracovišti této pobočky dle místa trvalého bydliště žadatele. Kontakty na jednotlivá kontaktní pracoviště jsou zveřejněna na webových stránkách Úřadu práce ČR: <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop>

Další informace včetně příslušných tiskopisů a stanoviska MPSV k posuzování vzniku nároku na dávky pěstounské péče lze najít na webových stránkách MPSV: <https://formulare.mpsv.cz/okdavky/cs/welcome/forms.jsp?NID=EFOKdavky.ZadostPP>

10. Jsem zařazen v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu – co mě čeká dál?

PPPD je specifická forma pěstounské péče, u které neprobíhá zprostředkování. S tímto souvisí i rozdílný postup po vydání rozhodnutí o zařazení do evidencí osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu.

Když žadatel obdrží rozhodnutí, čekají ho následující kroky:

- dostavit se na odbor sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje a požádat o vyznačení doložky právní moci na předmětné rozhodnutí,
- dostavit se na pracoviště Úřadu práce ČR, dle svého trvalého pobytu, a požádat o dávky

- pěstounské péče, konkrétně odměnu pěstouna, to znamená - vyplnit žádost a připojit potřebné doklady, mimo jiné i rozhodnutí krajského úřadu,
- uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče (viz kapitola 8),
- do 15 dnů hlásit změny důležité pro vedení evidence PPPD krajskému úřadu, především změny adresy, telefonního kontaktu, doprovázející osoby, apod.,
- být připraven kdykoli přijmout dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu.

11. Závěr

Problematika náhradní rodinné péče, se kterou se lze setkat, je jistě mnohem širší než zde popsaná témata. Cílem tohoto materiálu je vymezit a popsat základní nastavení aktuálně platné právní úpravy – zejména přiblížit změny v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku a ostatních souvisejících právních předpisů.

Při řešení nejrůznějších problémů v oblasti náhradní rodinné péče je nutné respektovat osobnost dítěte a ptát se na jeho názor. Ze všeho nejvíce děti potřebují lásku a respekt, bezvýhradné přijetí a porozumění. Pokud dětem budeme skutečně naslouchat a citlivě přistupovat k jejich prožitým traumatům v kontextu platného práva, může se podařit eliminovat resp. zmírnit jejich bolest a umožnit jim prožít dětství v milující rodině.

Případné aktualizace příručky budou zveřejňovány na webových stránkách Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, kde najdete i aktuální kontakty na pracoviště sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, pověřené osoby k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, které mohou uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče a okresní soudy.

Pro bližší informace o náhradní rodinné péči je možné se obrátit na sociální pracovnice obecních úřadů nebo zaměstnance odboru sociálních věcí krajského úřadu. Informace Vám mohou poskytnout i různé sociální služby, které se věnují práci s rodinou.

12. Slovníček pojmů a zkratky

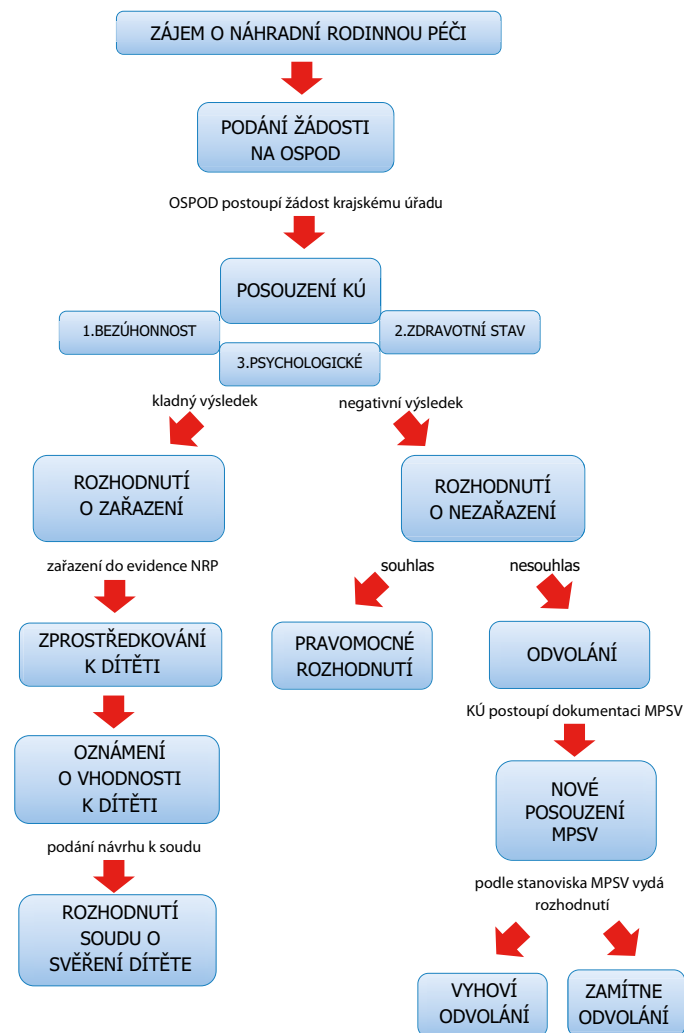
ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NOZ	Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.)
NRP	Náhradní rodinná péče
ORP	Obec s rozšířenou působností
PP	Pěstounská péče
PPPD	Pěstounská péče na přechodnou dobu
SPOD	Sociálně-právní ochrana dětí
ÚP	Úřad práce ČR
bezúhonnost	Osoba nebyla v minulosti odsouzená za trestný čin, který by vylučoval NRP.
biologický rodič	Rodič, kterému se dítě narodilo.
obecní úřad obce s rozšířenou působností	Úřad, který má oproti ostatním obecním úřadům některé oblasti působnosti navíc, a to nejen pro svůj vlastní, základní správní obvod, ale zpravidla i pro další obce v okolí, např. zde vyřídíte občanský průkaz, řidičský průkaz, cestovní pas nebo podáte žádost o náhradní rodinnou péči.
odborné posouzení žadatelů	Posouzení bezúhonnosti, zdravotního stavu a psychologické posouzení pro účely NRP.
osoba v evidenci	Pěstoun na přechodnou dobu.
osvojenec	Dítě, které bylo/bude osvojeno.
osvojitel	(Budoucí) nový rodič dítěte.
pečující osoba	Jiná osoba, která o dítě pečuje.
pěstoun	Osoba, která má svěřeno dítě do NRP.
pověřená osoba	Osoba nebo organizace, která získala pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.
rodičovská odpovědnost	Souhrn práv a povinností rodičů při péči o nezletilé děti, např. péče o zdraví dítěte, jeho citový, rozumový a mravní vývoj, udržování osobního styku s dítětem, spravování jeho majetku.
svěprávnost	Způsobilost právně jednat, např. uzavírat smlouvy. Plná svěprávnost je získána zletilostí.
ústavní výchova	Dítě vyrůstá v ústavním zařízení, např. dětském domově.
vyživovací povinnost	Povinnost živit dítě, případně platit výživné.
zákonný zástupce	Osoba, která zastupuje dítě (nejčastěji rodič, může být osvojitel, poručník).
zletilost	Dosažení 18 let.
zprostředkování	Vytipování vhodných žadatelů k dítěti v evidenci.

Přílohy

Příloha č. 1 - Užitečné webové stránky:

www.mpsv.cz	www.rpp.cz
www.kr-moravskoslezsky.cz	www.pestouni.cz
www.cepp.cz	www.adopce.com
www.dejmedetemrodinu.cz	www.amalthea.cz
www.nahradnirodina.cz	www.cpnrp.cz

Příloha č. 2 - Grafické znázornění řízení v NRP

Vydavatel: Moravskoslezský kraj
Foto: Mgr. Radim Fryč, fotoarchiv MSK
Realizace a design: Creativo D´Arte s.r.o.
© 2014 Ostrava

Moravskoslezský kraj
Krajský úřad
28. října 117, 702 18 Ostrava
tel.: 595 622 222, fax: 595 622 126
e-mail: posta@kr-moravskoslezsky.cz
www.kr-moravskoslezsky.cz

ISBN: 978-80-87503-65-2